

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ตำนานเป็นบันทึกเรื่องราวที่ย้อนกลับไปในอดีต มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และเป็นบันทึกของสังคม ช่วยให้เข้าใจระบบความคิดของผู้คนในอดีต ตำนานจะพยายามตอบคำถามและอธิบายเรื่องราวซึ่งคนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจหรือให้คำอธิบายได้ แม้บางเรื่องมีอิทธิปาฏิหาริย์เข้ามาเกี่ยวข้อง ความคิดความเชื่อต่าง ๆ นี้ ได้ถูกถ่ายทอดลงในตำนานผ่านหลายยุคสมัยและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนความนึกคิดของคนในสังคมสืบมา

ในตำนานทั้ง 4 เรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ตำนานมีเนื้อหากล่าวถึงกระบวนการสร้างบ้านเมืองในดินแดนภาคเหนือซึ่งย้อนกลับไปในอดีต มีความเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ของภาคเหนือความเป็นมาและการตั้งหลักแหล่งของกลุ่มคน ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองและวัดอุทยานทางศาสนา และตำนานเมืองที่กล่าวถึงการเรียงลำดับราชวงศ์ของผู้ปกครอง จนวิวัฒนาการไปสู่การสร้างเมืองเชียงใหม่ในสมัยพญามังราย ตำนานจึงเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นและศาสนา คุณค่าของตำนานซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนที่เป็นจุดประสงค์ ความคิด ทัศนคติ โลกทัศน์ และความหมายของตำนานต่อสังคม เนื่องจากตำนานนั้นเกิดขึ้นจากการสังสมของความคิดความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของคนหลายสมัยสืบเนื่องกันมา ด้วยการบอกเล่าในรูปของนิยายพื้นบ้าน เรื่องราวปรัมปราของกษัตริย์ในสมัยโบราณ และประวัติศาสตร์สังคม ซึ่งแฝงตัวอยู่ภายใต้ศิลปะของการผูกเรื่องราว ค่านิยมที่ปรากฏในตำนาน การส่งผ่านความคิดและค่านิยมจากสมัยสู่สมัย ทำให้มีการสังสมความคิดเข้าไปในตำนานมากมาย (นาฏวิภา ชลิตานนท์, 2524, หน้า 213-214)

ตำนานจึงมีค่าเป็นตำราทางประวัติศาสตร์ความคิดความเชื่อของมนุษย์ แม้สิ่งเหล่านี้จะไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรโดยตรง แต่ก็เป็นคุณค่าที่แท้จริงของตำนาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาด้านานเหล่านี้ โดยศึกษา ด้านเนื้อหาของเรื่อง ได้แก่ การวิเคราะห์ความคิดหลักในตำนาน เพื่ออธิบายถึงแนวความคิดความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความคิดของผู้เขียนตำนาน ด้านคุณค่าของเรื่อง ได้แก่ การวิเคราะห์โลกทัศน์ที่ปรากฏในตำนาน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในสมัยของผู้เขียนตำนาน โดยมองผ่านการผสมผสานแนวความคิดความเชื่อข้างต้น และการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของตำนาน เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของตำนานในฐานะที่เป็นบันทึกความคิดของสังคม ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และ

ความคิดของสังคมในอดีต ทั้งนี้เพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ในสังคม และด้านการเรียนการสอน โดยการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนตำนาน ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจในเนื้อหาและการวิเคราะห์เนื้อหาของตำนาน ตลอดจนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตำนานเพิ่มมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ตำนาน

ในการศึกษาวิเคราะห์ตำนานภาคเหนือ ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์โดยยึดแนวคิดและทฤษฎีต่อไปนี้

1.1 การศึกษาเนื้อหาของเรื่อง ได้แก่ ความคิดหลักในตำนาน โดยพิจารณาจากลักษณะของตำนาน และการอ่านวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเนื้อหา

1.2 การศึกษาคุณค่าของเรื่อง ได้แก่

ก. โลกทัศน์ที่ปรากฏในตำนาน โดยพิจารณาจากเนื้อหาของตำนาน แล้วกำหนดประเด็นศึกษา

ข. บทบาทหน้าที่ของตำนาน โดยวิเคราะห์ตามแนวคิดของดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ และทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของโบรนิสลอร์ มาลินสกี (Bronislaw Malinowski)

2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางในการสอนตำนาน โดยอาศัยหลักการและแนวคิดจากแนวการสอนต่อไปนี้

ก. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว Constructivist แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากปรัชญา Constructivism ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม

ข. การสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Method) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด เพื่อค้นหาคำตอบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนรู้จักการสังเกต การสร้างคำถาม การใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์หาคำตอบ อันนำไปสู่ข้อสรุปและการแก้ปัญหาในขั้นสุดท้าย

ค. การสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน และมีหน้าที่รับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย ตลอดจนช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามที่กำหนด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งข้อมูลคือตำนานภาคเหนือที่มีเนื้อหากล่าวถึงความเป็นมาของบ้านเมืองในดินแดนภาคเหนือก่อนกำเนิดอาณาจักรล้านนา จนวิวัฒนาการไปสู่การสร้างเมืองเชียงใหม่ในสมัยพญามังราย ซึ่งจัดว่าเป็นตำนานฝ่ายเมืองหรือ “พื้น” ในภาษาล้านนา ที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

- ก. ตำนานสุวรรณโคมคำ (ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 72 เล่มที่ 45 ของกรมศิลปากร)
- ข. ตำนานสิงหนวัติกุมาร (ฉบับสอบค้น ของมานิต วาลิโกดม)
- ค. ตำนานจามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย (พระโพธิ์รังสี ผู้แปล)
- ง. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2538)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำนาน ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบ้านเมืองในดินแดนภาคเหนือ (ก่อนกำเนิดอาณาจักรล้านนาจนถึงพญามังรายสร้างอาณาจักรล้านนา) สภาพสังคมและวัฒนธรรมของภาคเหนือ และแนวคิดการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เพื่อกำหนดขอบเขตข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์
2. รวบรวมและคัดเลือกตำนานที่ว่าด้วยเรื่องราวความเป็นมาของบ้านเมืองในดินแดนภาคเหนือก่อนกำเนิดอาณาจักรล้านนา จนถึงสมัยพญามังรายสร้างอาณาจักรล้านนา ซึ่งบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ศึกษาเนื้อหาของเรื่อง เพื่อวิเคราะห์ความคิดหลักในตำนาน
4. ศึกษาคุณค่าของเรื่อง โดยวิเคราะห์โลกทัศน์ที่ปรากฏในตำนาน และบทบาทหน้าที่ของตำนานซึ่งวิเคราะห์ตามแนวคิดของดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ และทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของโบรนิสลาฟ มาลินสกี (Bronislaw Malinowski)
5. นำผลการวิเคราะห์ตามข้อ 3 และ 4 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านตำนานและทฤษฎีการวิเคราะห์ 2 ท่าน พิจารณาความถูกต้องของการวิเคราะห์
6. นำเสนอแนวการจัดการเรียนการสอนตำนาน และนำแนวการสอนดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในส่วนของตำนานกับการเลือกแนวทางการสอนตำนาน
7. สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า
8. รายงานผลการวิจัย